

SYSMÄN LUKIO

OPINTO-OPAS

abit

LV. 2022-2023

SISÄLLYS

1 YHTEYSTIETOJA

2 AIKATAULUJA LUKUVUONNA 2022-2023

Työ- ja loma-ajat
Jaksot lv.2022-2023
Esitys kurssisuunnitelman muuttamisesta
Uusintakuulustelu ja siihen ilmoittautuminen
Abiturienttien tärkeitä päivämääriä

3 JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

4 POISSAOLOT

5 SUORITUSOHJEITA

Oppimäärän suorittaminen
Oman oppilaitoksen ulkopuolella suoritettava kurssi
Kurssin suorittaminen itsenäisesti
Oppiaineen oppimäärän vaihtaminen
Oppikirjat ja muut opiskelumateriaalit, kustannuksista
Koeviikko
Lukiosta eroaminen, jatko-ohjaus

6 ARVIOINTI

Kurssisuorituksen arviointi
Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät
Opinnoissa edistyminen, etenemiseste
Uusintakuulustelu
Oppiaineen oppimäärän arviointi
Lukion oppimäärän suoritus
Päätötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet
Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

7 YLIOPPILASTUTKINNOSTA

8 OPISKELIJAN TUKEMINEN

Tehtäväjako
Tukiopetus, erityisopetus
Ryhmänohjaustapaamiset
Opiskelijakunta
Opinto-ohjaaja
Kodin ja koulun yhteistyö

9 KURSSITARJONTA

10 OHJEITA VALINTOJEN TEKEMISEEN ja AINEVALINTAKORTTI lv. 2022-2023

1 YHTEYSTIETOJA

Rehtori Simo Sinervo
Apulaisjohtaja Tuula Vuorinen
Koulusihteeri

Opinto-ohjaaja Tarja Sohkanen
Erityisopettaja Mari Salminen
Ro Riika Kivirinta
Ro Eija Heikkinen
Ro Jari Häkkinen
Kouluterveydenhoitaja Laura Halmekoski
Koulukuraattori Kerttu Vastamäki
Koulupsykologi Anne Huikko
Koulunuorisotyöntekijä Laura Parviainen
Muut puhelinnumerot
Wilma

Puhelin	Sähköposti
044 7134542	simo.sinervo@sysma.fi
044 7134568	tuula.vuorinen@sysma.fi
044 7134541	tuula.kahonen@sysma.fi (1.9. alkaen Tarja Palvi tarja.palvi@sysma.fi)
044 7134543	tarja.sohkanen@edusysma.fi
044 7134548	mari.salminen@edusysma.fi
044 7134609	riika.kivirinta@edusysma.fi
044 7134638	eija.heikkinen@edusysma.fi
044 7134625	jari.hakkinen@edusysma.fi
044 4942571	laura.halmekoski@terveystalo.com
044 4942498	kerttu.vastamaki@terveystalo.com
044 4942572	anne.huikko@mehilainen.fi
044 7732259	laura.parviainen@edusysma.fi
	https://peda.net/sysma/syk
	https://sysma.inschool.fi/

2 AIKATAULUJA LUKUVUONNA 2022-2023

TYÖ- JA LOMA-AJAT

Koulu alkaa	10.8.2022
Syysloma (viikko 43)	24. - 30.10.2022
Itsenäisyyspäivä	6.12.2022
Syyslukukausi päättyy	22.12.2022
Joululoma	23.12.2022 -8.1.2023
Kevätlukukausi alkaa	9.1.2023
Talviloma (viikko 9)	27.2. - 5.3.2023
Pääsiäinen	7. -10.4.2023
Helatorstai + pe	18.-19.5.2023
Lukuvuosi päättyy	3.6.2023

JAKSOT LUKUVUONNA 2022-2023

1. jakso	10.8. – 7.10.
2. jakso	10.10. – 3.12. (syysloma viikko 43)
3a.jakso	5.12. – 22.12
3b.jakso	9.1. - 6.2.
4. jakso	7.2. – 5.4. (talviloma viikko 9)
5. jakso	6.4. – 3.6.

ESITYS KURSSISUUNNITELMAN MUUTTAMISESTA - LOMAKKEEN PALAUTUKSEN AIKATAULU

Sysmän Lukion pedanet-sivulta tai lomakekansiosta (opiskelijakunnan huoneessa) löydät lomakkeen, jolla voit tehdä lukion opintojakson muutosesityksen. Muutosesitys koskee seuraavassa jaksossa alkavaa opintojaksoa. **LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA TAI LOMAKEKANSIOSTA.**

Opiskelija toimittaa täyttämänsä lomakkeen aineenopettajalle ennen seuraavan jakson alkua viimeistään

2. jakso	1.9. lomake aineenopettajalle
3a. jakso	31.10. lomake aineenopettajalle
3b. jakso	30.11. lomake aineenopettajalle
4. jakso	ma 9.1. lomake aineenopettajalle
5. jakso	6.3. lomake aineenopettajalle

Rehtori ilmoittaa päätöksestä jakson vaihtuessa opiskelijoille ja opettajille.

Jos opintojakso on alkanut ennen kuin rehtorin päätös on julkaistu, opiskelija osallistuu opintojakson oppitunneille.

UUSINTAKUULUSTELU JA SIIHEN ILMOITTAUTUMINEN (lomake viimeistään kansliaan klo 12)

UUSINTAKUULUSTELUUN ILMOITTAUTUMINEN	UUSINTAKUULUSTELU
pe 12.8	to 25.8.
to 20.10.	ke 9.11
ma 9.11.	ti 17.1.
ti 21.2.	ke 8.3
ti 25.4.	to 4.5

Lukuvuoden 2022-2023 uusintakuulustelu

Hyväksytyt kurssi:

Kurssiarvosanaa voi yrittää korottaa yhden kerran. Parempi arvosana jää voimaan.

- Hyväksytyä arvosanaa (6 tai suurempi) voi yrittää korottaa syys- ja kevätlukukauden viimeisessä uusintakuulustelussa.
- Hyväksytyä arvosanaa 5 voi korottaa missä tahansa uusintakuulustelussa.

Hylätty kurssi:

Hylättyä kurssiarvosanaa voi yrittää korottaa kaksi kertaa missä tahansa uusintakuulustelussa.

ABITURIENTTIEN TÄRKEITÄ PÄIVÄMÄÄRIÄ (päivämääriä ja ohjeita täydennetään myöhemmin)

Syksyn 2022 yo-kokeet	12.9. - 26.9.	Koepäivämäärät https://www.ylioppilastutkinto.fi/ylioppilastutkinto/koepaivat
Syksyn 2022 yo-kokeiden tulokset koulussa	10.11.2022	Tulokset kansliasta.
Kevään 2023 yo-kokeisiin ilmoittautuminen	Viim. _____	Lomake opolta tai kansliasta. Kevään 2023 koepäivät: https://www.ylioppilastutkinto.fi/ylioppilastutkinto/koepaivat
Ylioppilastutkintomaksut		Suoritetaan itsenäisesti pankkiin. Koulusta lähetetään kotiin lasku, jossa on ilmoitettu viimeinen eräpäivä.
Erilliset kuulusteluihin eli tentteihin ilmoittautuminen (Toteuttaminen ennen kirjallisia yo-kokeita ja / tai niiden jälkeen).	Viim. _____	Lomake jaetaan täytettäväksi.
Kirjallinen ilmoitus kansliaan oppimäärän arvosanan suoritusmerkinnästä.	Viim. _____	Lomake jaetaan täytettäväksi.
Viimeinen koeviikko	_____	Ilmoitetaan erikseen.
Potkiaiset Penkkarit	_____ _____	
3.jakson jaksoarviointi jaetaan	_____	Tässä yhteydessä kirjallinen sopimus mahdollisten kesken olevien kurssien suorittamisesta.
Ensimmäinen oppimäärän arviointi jaetaan	_____	Paikka _____ ja klo _____
Lukuloma	_____ -13.3.	Intoa opiskeluun! Muista tehdä muutakin!
Kevään 2023 kirjalliset yo-kokeet	14.- 29.3.	Koepäivät: https://www.ylioppilastutkinto.fi/ylioppilastutkinto/koepaivat
Yksittäisten kurssi-arvosanojen korottaminen uusintakuulusteluissa	_____ _____ _____	
Suoritukset kunnossa, jotka vaikuttavat päättötodistuksen saantiin, muut suoritukset	Viim. _____ Viim. _____	Arvosana 4 tai merkintä K. Korotukset kunnossa.
Kevään yo-kokeiden tulokset koulussa	16.5.2023	Tulokset kansliasta.
Lakkiaiset!!!	3.6.2023	Lakkiaisharjoituksista ilmoitetaan sinulle erikseen.
Syksyn 2023 yo-kokeisiin	_____	Päivämäärä ilmoitetaan myöhemmin.

3 JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Järjestyssäännöt käydään läpi opiskelijoiden kanssa lukuvuoden alussa.

<https://peda.net/sysma/lukio/ojs>

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

Opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä muut oikeudet

- Opiskelijalla on oikeus maksuttomaan opetukseen, oikeus yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun, oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä oikeus yksityiselämän suojaan.
- Opiskelijalla on oikeus saada opetusta kaikkina koulun työpäivinä, oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön sekä muihin lainsäädännössä määriteltyihin etuuksiin ja palveluihin.
- Koulussamme erilaiset oppijat ovat tasavertaisia ja sukupuolten välisen tasa-arvon sekä kielellisten, kulttuuristen ja uskonnollisten vähemmistöjen oikeudet huomioidaan.
- Koulullemme on laadittu suunnitelma, joka suojaa oppilaita väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä tasa-arvosuunnitelma.

Opiskelijan velvollisuudet

- Opiskelijalla on velvollisuus suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti. Kaikenlainen vilppi ja vilpin yritys on kielletty.
- Toisesta henkilöstä otettua valokuvaa tai videota ei saa julkaista ilman tämän lupaa internetissä, sosiaalisessa mediassa tai muussa julkisessa paikassa.
- Oppilastoihin ei saa kopioida tekstiä, kuvia tai ääntä ilman lupaa tai lähdeä ilmaisematta.
- Opetustilanteiden ja oppituntien kuvaaminen ja tallentaminen on kielletty ilman opettajan tai rehtorin lupaa.
- Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, ellei hänelle ole myönnetty lupaa poissa oloon. 1-5 päivän keskeytykset koulutyöstä anotaan kirjallisesti ryhmänohjaajalta ja sitä pidemmät poissaolot rehtorilta.
- Opiskelijalla on velvollisuus tutustua järjestyssääntöihin ja noudattaa niitä.

Turvallisuus, viihtyisyys ja opiskelun esteetön sujuminen

Hyvä käytös

- Sysmän Lukiossa käyttäydytään asiallisesti hyviä tapoja noudattaen ja otetaan huomioon työ- ja opiskelurauhan edistäminen ja kunnioittaminen, turvallisuus sekä eri-ikäiset kouluyhteisön jäsenet. Kaikki kouluyhteisön jäsenet huolehtivat siitä, että koulussa on mukava ja turvallista olla ja työskennellä.
- Sovituista ajoista ja asioista pidetään kiinni. Oppitunnille saavutaan ajoissa ja opiskelija pitää mukanaan kaikki tarvittavat opiskeluvälineet ja suorittaa kotitehtävät opettajan ohjeistuksen mukaisesti.

Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen

- Opiskelija huolehtii koulun yhteisestä omaisuudesta, tilojen siisteydestä sekä omista opiskeluvälineistään. Muiden tavaroihin ei kosketa luvatta.
- Roskaaminen on kielletty ja omat jäljet on siivottava. Pidetään huolta yhteisesti, että koulu ja sen ympäristö pysyvät siisteinä.
- Opiskelijalla on velvollisuus vahingon korvaamiseen ja likaamansa tai epäjärjestykseen saattamansa koulun omaisuuden puhdistamiseen tai järjestämiseen.
- Löytötavarat tuodaan kansliaan.

Turvallisuus

- Koulussa käyttäytyään asiallisesti omaa tai toisten turvallisuutta vaarantamatta.
- Turvallisuuteen liittyvästä viasta tai puutteesta ilmoitetaan koulun henkilökunnalle.
- Lailla kiellettyjen esineiden ja aineiden tuominen kouluun on kielletty.
- Opettajalla ja rehtorilla on oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat. Opettaja tai rehtori voi ottaa vaaralliset esineet tai aineet tarvittaessa haltuunsa.
- Koulualueella sekä sisällä että ulkona on kameravalvonta.

Tietokoneen, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö

- Opettaja määrää tietokoneiden, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden, internetin ja koulun tietoverkon käytöstä oppituntien tai muun opetussuunnitelman mukaisen opetuksen aikana.
- Koulupäivän aikana opiskelijan hallussa oleva kännykkä ym. digilaitteet ovat opiskelijan omalla vastuulla.

Kurinpito

- Vilpin takia (esim. koevilppi, toisen tutkielman tai kirja-arvioinnin hyväksikäyttö, suora lainaus Internetistä lähdeä mainitsematta) kurssi jätetään opettajan ja rehtorin niin päättäessä kokonaan arvioimatta.
- Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi opetustilasta tai koulun järjestämästä tilaisuudesta. Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.
- Opiskelija voidaan turvallisuussyistä lukiolain 26 ja 26a§:n perusteella erottaa enintään kolmeksi päiväksi. Opiskelijalle voidaan antaa häiritsevistä käyttäytymisistä, suoritusohjeiden ja järjestyssääntöjen rikkomuksista kirjallinen varoitus. Jos edellä mainitut rikkomukset ovat toistuvia tai luonteeltaan vakavia, opiskelija voidaan erottaa määräajaksi koulusta.
- Koulun henkilökunnalla on velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, tarvittaessa poliisille tai lastensuojelun edustajalle.

Rehtori voi tarvittaessa virkavelvollisuutensa perusteella antaa järjestyssääntöihin tarkennuksia tai lisäohjeita.

4 POISSAOLOT

Poissaolosäännöt käydään läpi lukuvuoden alussa <https://peda.net/sysma/lukio/ojs>

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta. (Lukiolaki § 25)

Poissaololuvan anominen. LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIESTA.

Etukäteen tiedossa olevaan 1 – 5 päivän poissaoloon anotaan lupa ryhmänohjaajalta ja sitä pidempään poissaoloon lupaa anotaan rehtorilta, yksittäisen oppitunnin poissaolo anotaan aineopettajalta.

- Lukuvuosisuunnitelman mukaisista yhteisistä tilaisuuksista (esim. juhlat, liikuntapäivä tms) poissaolo anotaan rehtorilta.
- Huoltajat ja 18 vuotta täyttäneet opiskelijat voivat anoa lomaa wilmassa tai kirjallisesti. Anomus tulee tehdä hyvissä ajoin (2 viikkoa) ennen poissaoloa.
- Poissaolojen vuoksi opiskelijalta voidaan vaatia lisänäyttöä kurssin arvioimiseksi, opiskelijan velvollisuus on sopia etukäteen mahdollisista korvaavista tehtävistä aineopettajan kanssa.

Anomuksesta läsnäolovapautuksia myönnetään:

- **korkeintaan viiden päivän vapautus läsnäolosta kerran lukuvuodessa lomamatkan vuoksi**
- **koeviikolle ei lomamatkaa varten myönnetä vapautusta**
- **perhetapahtumiin**

Läsnäolovapautusta ei myönnetä

- **työssäkäyntiin tai työhaastatteluihin**
- **autokoulutunteihin (poikkeuksena ajotutkinto)**
- **aktiiviteetteihin, jotka eivät liity koulunkäyntiin**

Poissaolojen vaikutus kurssin arviointiin

- Opiskelijan kurssisuorituksen arviointiin vaikuttaa mm. säännöllinen läsnäolo. Runsas poissaolot vaikuttavat kurssiarvosanaan alentavasti. Selvitetyt sairauspoissaolot eivät vaikuta kurssin arviointiin.
- Kurssia ei arvioida lainkaan, jos opiskelijan tiedoista ja taidoista ei saada riittävästi näyttöä
- Jos opiskelijalla on koeviikon alkaessa selvittämättömiä poissaoloja yli kolme oppituntia kurssia kohden tai poissaolojen kokonaismäärä kurssilla on yli viisi oppituntia, ei opiskelija voi osallistua kurssikokeeseen eikä kurssia arvostella.
- Poikkeuksena ovat sairaudesta johtuvat poissaolot, joista on esitetty luotettava selvitys.

Oppitunnilta myöhästyminen

- Myöhästyminen tulee selvittää välittömästi ko. tunnin opettajalle.
- Jos myöhästyminen koskee suurinta osaa oppitunnista, se merkitään poissaoloksi.
- Ilman perusteltua syytä neljänneistä myöhästymisestä/kurssi seuraa, että seuraaville ao. kurssin tunneille opiskelija ei pääse myöhästyneenä.
- Opettaja päättää, voiko hän hyväksyä jonkin opiskelijasta riippumattoman myöhästymisen syyn.

Poissaolojen selvittäminen ja lääkärintodistukset

- Alaikäisen lukio-opiskelijan huoltajan tulee selvittää opiskelijan poissaolot välittömästi poissaolon jälkeen.
- Täysi-ikäinen opiskelija voi selvittää lyhyet yksittäiset poissaolot itse. Toistuvista tai pitkittyneistä poissaoloista voi lukio vaatia terveydenhoitajan tai lääkärin todistuksen.
- Selvitys tehdään wilmassa tai kirjallisesti.
- Kaikkien jakson poissaolojen tulee olla selvitetty ryhmänohjaajalle ja kurssin opettajalle ennen jakson koeviikon alkua.
- Äkillisen poissaolon sattuessa opiskelija selvittää oppitunnilla käsitellyt asiat sekä mahdolliset kotitehtävät muilta kurssilaisilta.
- Kokeesta poissaolo selvitetään terveydenhoitaja tai lääkärin todistuksella tai muulla luotettavalla tavalla.
- Poissaolon koeviikolta myöntää rehtori tapauskohtaisesti.

Lukuvuosisuunnitelman yhteisissä tilaisuuksissa (esim. juhlissa tai niitä korvaavissa tilaisuuksissa) läsnäolovelvollisuus on kaikilla.

Näistä tilaisuuksista poissaolon myöntää rehtori.

ANOMUS OSITTAISEKSI POISSAOLOKSI KURSSILTA

Jos tiedät joutuvasti olemaan poissa kurssin oppitunneilta, sinun on tehtävä asiasta etukäteen selvitys aineenopettajalle. Tällaisia syitä voivat olla esim. oppituntien päällekkäisyys, koulumatkakuljetus, terveydenhoito. Lukion lomakkeet –kansioista (opiskelijakunnan huoneessa) ja lukion pedanet-sivuilta löytyvä selvityslomake on toimitettava kurssin opettajalle/opettajille (päällekkäiset oppitunnit) heti kurssin alussa. **LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIOSTA.**

5 SUORITUSOHJEITA

Tähän kappaleen ohjeisiin sinun kannattaa tutustua. Useista kohdista löytyy tarkempaa tietoa lukion opetussuunnitelmasta <https://peda.net/sysma/lukio/lukio-ops-2016/lops-2016-docx2/lops-2016> Asioita käsitellään myös opinto-ohjauksessa, ryhmänohjauksessa ja aineenopettajien tunneilla. Kysy rohkeasti lisätietoja.

Vastuu ainevalinnoista ja kurssien suorittamisesta on opiskelijan. Sinun tulee olla selvillä mitä kurseja opinto-ohjelmaasi kuuluu. Voit koko lukion ajan tarkistaa ohjelmaasi. Aineenopettajat, ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaaja ohjaavat tarvittaessa.

OPPIMÄÄRÄN SUORITTAMINEN

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän, kun hän on opiskellut vähintään 75 kurssia valtakunnallisia pakollisia ja syventäviä sekä koulukohtaisia kurseja. Oppimäärään kuuluvien opintojen tulee sisältää vähintään 47-51 pakollista ja 10 syventävää valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaista kurssia. Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy.

Valtakunnallisina syventävinä kursseina tarjottavista teemaopintojen kursseista, paikallisista syventävistä, valtakunnallisista soveltavista ja paikallisista soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

OMAN OPPILAITOKSEN ULKOPUOLELLA SUORITETTAVA KURSSI

Opinto-ohjelmaan voi sisällyttää **muissa oppilaitoksissa suoritettavia kurseja** verkkolukiassa, aikuislukiossa, kesälukiossa tai korkeakouluissa, kansalaisopistossa tai muussa oppilaitoksessa suoritettavia kurseja. Urheiluvalmennuksesta tai muusta tavoitteellisesta harrastustoiminnasta voi myös saada kurseja. Kesä- ja aikuislukiossa suoritettavien kurssien osalta on syytä etukäteen tarkistaa kurssien vastaavuus ja lukion opintoihin hyväksyminen. . **LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIOSTA.**

Suorituksesta tarvitaan aina todistus. Harrastustoiminnasta ja urheiluvalmennuksessa suoritettavista soveltavista kursseista on sovittava rehtorin ja aineenopettajan kanssa.

Omatoimikurssin suorittamisesta ja aikataulusta kysy toimintaohjeet heti lukuvuoden alussa aineenopettajalta (esim. LI9, LI10), jotta voit aloittaa suoritusten tekemisen heti lukuvuoden alusta lähtien.

KURSSIN SUORITTAMINEN ITSENÄISESTI

Lukioasetuksen 810/98 § 4 mukaisesti rehtori voi myöntää opiskelijalla luvan suorittaa osan opinnoista opetukseen osallistumatta. Lupa on anottava kirjallisesti rehtorilta ennen jakson alkua ja se on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden loppuun saakka. Opiskelija täyttää **Kurssin suorittaminen itsenäisesti lomakkeen ja hakee itsenäisen suorittamisen lausuntoa ensin aineenopettajalta. Rehtori tekee päätöksen lausunnon perusteella.** Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana.

Luvan saaminen itsenäistä kurssin suorittamista varten on perusteltua opiskelijan nopeuttamisen, kurssitarjottimen solmukohtien (esim. kurssin päällekkäisyyden) tai muun pätevän syyn takia. Itsenäisen suorittamisen peruslähtökohtana on vähintään arvosana 8 aikaisemmista kursseista. **Aiemmin hyväksyttyä kurssia tai arvosanalla 4 suoritettua kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti.** Kesken olevan kurssin (K) itsenäisen suorituksen lupaa voi anoa vasta seuraavana lukuvuonna. Tenttilupia voi opiskelijalla olla yleensä voimassa enintään yksi kerrallaan. Kurssin tenttimiseen liittyvät suoritukset tulee palauttaa yhteisesti sovittuina päivinä. Kun tehtävät on palautettu sopimuksen mukaisesti, on opiskelijalla oikeus osallistua

kurssin kokeeseen. Kurssin kokeeseen osallistutaan pääsääntöisesti kurssin koepäivänä koeviikolla tai uusintakuulustelussa. **LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIOSTA.**

OPPIAINEEN OPPIMÄÄRÄN VAIHTAMINEN

Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppaan oppiaine-esittelyjen kohdassa Matematiikka: Pitkä vai lyhyt oppimäärä matematiikkaa? Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset kurssit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän paikallisiksi syventäviksi tai paikallisiksi soveltaviksi kursseiksi.

Harkitessaan oppiaineen oppimäärän vaihtamista opiskelijan on aina keskusteltava asiasta aineenopettajan ja opinto-ohjaajan kanssa, myös alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajan mielipidettä kysytään. Rehtorille toimitetaan huoltajan kirjallinen suostumus oppiaineen oppimäärän vaihtamisesta. Pyydä lomake aineenopettajalta tai opinto-ohjaajalta.

OPPIKIRJAT JA MUUT MATERIAALIT, KUSTANNUKSISTA

Koulu hankkii abeille oppikirjat. Keskustele aineenopettajan kanssa kirjan palauttamisesta, jos aiot osallistua ko. oppiaineen yo-kokeeseen.

Opiskelijalle voi tulla kustannuksia myös esim. opintoretkestä ja joidenkin kurssien erikoismateriaaleista. Ylioppilastutkintoon liittyvät maksut opiskelija maksaa ylioppilastutkintolautakunnalle.

Tietokoneet ja laskimet (pitkä matematiikka), jotka olet saanut Sysmän kunnalta käyttöösi:

Lukion alussa allekirjoittamassasi laitteiden sitoumuslomakkeessa on kerrottu miten toimit laitteiden kanssa.

KOEVIIKKO

Ennen koeviikon alkua kaikkien jakson poissaolojen tulee olla selvitetty ryhmänohjaajalle ja opettajalle. (Jos opiskelijalla on koeviikon alkaessa selvittämättömiä poissaoloja yli kolme oppituntia kurssia kohden tai poissaolojen kokonaismäärä kurssilla on yli viisi oppituntia, ei opiskelija voi osallistua kurssikokeeseen eikä kurssia arvostella). Kokeesta poissaolo selvitetään terveydenhoitajan tai lääkärin todistuksella tai muulla luotettavalla tavalla. Poissaolon koeviikolta myöntää rehtori tapauskohtaisesti.

Koetilaa on tärkeää tulla ajoissa, noin kymmenen minuuttia ennen kokeen alkamista. Aineenopettajat antavat ohjeet kokeeseen valmistautumiseen ja vaadittaviin taitoihin. Koeaika on klo 8.15-11.15. Koe tehdään pääsääntöisesti opiskelijan koulusta saamalla läppärillä. Mukana täytyy olla virtajohto (ja mahdollisesti langallinen hiiri, aineenopettaja ohjaa). Koetilassa reput ja puhelimet jätetään luokan eteen valvojan lähetyville, pulpetilla voi olla ainoastaan ao. kokeessa sallittavat työvälineet. Opiskelijan omia konseptipapereita ei sallita. Matkapuhelin ym. elektroniset laitteet on suljettava kokeen ajaksi. Niiden käyttö tulkitaan vilpin yritykseksi.

Minimikoeaika on yksi (1) tunti. Valmistelutunti alkaa klo 12 tai opettajan ilmoituksen mukaan. Ruokailu on joustavasti.

LUKIOSTA EROAMINEN

Jos opiskelija haluaa erota lukiosta kesken opintojensa, hänen tulee keskustella asiasta opinto-ohjaajan ja rehtorin kanssa. Eroaminen on tehtävä kirjallisesti koulun omalla lomakkeella. Seuraavaan oppilaitokseen kanslia lähettää erotodistuksen. On tärkeää, että opiskelijalla on opiskelupaikka ennen lukiosta eroamista.

6 ARVIOINTI

Arvioinnin tavoitteet

Opiskelijan oppimisen arvioinnin tehtävänä on edistää opiskelijan oppimista. Lähtökohtana on, että opiskelijat ymmärtävät, mitä heidän on tarkoitus oppia ja miten oppimista arvioidaan. Arvioinnilla opiskelijaa kannustetaan omien tavoitteiden asettamiseen ja tarkoituksenmukaisten työskentelytapojen valintaan. Opintojen aikainen arviointi ja palautteen antaminen ovat osa opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta. Palaute sekä itse- ja vertaisarviointi ohjaavat opiskelijaa tarkentamaan asetettuja tavoitteita ja kehittämään työskentelyään tavoitteiden suuntaisesti.

Opiskelijan oppimisen arviointi antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukio-opintojen aikana että opiskelun päättyessä. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluuyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

Kurssisuorituksen arviointi

Oppiaineiden arviointiperusteet on määritelty aineiden opetussuunnitelmissa. Osassa oppiaineiden kursseja arviointia on tarkennettu kurssikohtaisesti. **Jokaisen kurssin alussa opettajat käyvät yhdessä opiskelijoiden kanssa läpi kurssin arviointiperusteet ja muut arviointiin vaikuttavat asiat.** Arviointiperusteista tiedottaminen parantaa opiskelijoiden ja opettajien oikeusturvaa ja tukee opiskelijaa työskentelyn suunnittelussa.

Opiskelijan kurssisuorituksesta annetaan arvosana kurssin päätyttyä. Annettava arvosana perustuu monipuoliseen näyttöön oppiaineen ja kurssin tavoitteiden saavuttamisesta. Erilaisten tuotosten lisäksi käytetään opiskelijan oppimisen ja työskentelyn havainnointia. Arvosanan antamisen tukena voidaan käyttää opettajan ja opiskelijan välisiä keskusteluja sekä opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot ja taidot. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Oppiaineiden opetussuunnitelmissa mainittuja kurssisuoritusten arviointiperiaatteita noudatetaan soveltuvin osin kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti opiskelevan opiskelijan arvioinnissa. Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana. Kurssin tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti.

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määriteltäessä opiskelijan kurssiarvosanaa.

Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien arvosana annetaan **numeroin (4-10)** lukuun ottamatta opinto-ohjauksen kursseja ja teemaopintojen

kurseja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Valtakunnalliset soveltavat kurssit arvioidaan **suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty)**. Koulukohtaiset kurssit arvioidaan numero-arvostelulla (4-10) mikäli kurssikuvaukseen ei ole toisin merkitty. Opettaja selvittää opiskelijoille arviointiperusteet kurssin alussa.

Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointikeskustelussa annettu palaute voivat täydentää ja täsmentää arvosanaa. Kesken olevan kurssisuorituksen merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä voidaan päättää opetussuunnitelmassa: **K=kesken. K-merkintää käytetään aina, kun opiskelija ei osallistu kurssikokeeseen tai kurssista puuttuu osasuorituksia.** Opiskelijan oppiaineen opiskelu saattaa keskeytyä etenemisesteeseen.

Opinnoissa edistyminen, etenemiseste

Jotta oppilaitos voisi varmistaa, että huoltajat saavat asetuksen mukaisen tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta tiedotteisiin sellaisilta opiskelijoilta, jotka eivät vielä ole täysi-ikäisiä.

Opiskelijan opintojen etenemistä tulee seurata. **Hylätty kurssiarvosana aiheuttaa etenemisesteen ko.aineen opiskelussa siinä tapauksessa, että aineen kurseista on hylättyjä suorituksia kaksi (2) peräkkäistä suoritusta. Etenemiseste poistuu korottomalla hylätty suoritus uusintakuulustelussa tai suorittamalla kurssi uudelleen.**

Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus hylätyn kurssiarvosanan korottamiseen osoittamalla osaamista kurssin keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Opetussuunnitelmassa määrätään tarkemmin uusimisen tavoista. Opetussuunnitelmassa määrätään, millä tavoin opiskelijalle annetaan mahdollisuus korottaa myös hyväksytyä kurssiarvosanaa. Arvioinnin tulee olla tällöinkin monipuolista. Lopulliseksi kurssiarvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi. **Hylättyä arvosanaa voi yrittää korottaa kaksi kertaa ja hyväksytyä arvosanaa yhden kerran. Opiskelija voi korottaa hyväksytyä arvosanaa (6 tai suurempi) kahtena kertana lukuvuodessa, syys- ja kevätlukukauden viimeisessä uusintakuulustelussa. Hylättyä kurssia ja arvosanaa viisi voi korottaa kaikissa uusintakuulusteluissa.**

Uusintakuulustelu

Lukiossa järjestetään uusintakuulusteluja, joissa voi korottaa kurssiarvosanaa. Ilmoittautumislomakkeen voi tulostaa koulun nettisivuilta **LOMAKE LÖYTYY SYSMÄN LUKION PEDANET-SIVUILTA JA LOMAKEKANSIOSTA.** Ilmoittautuminen on tehtävä viimeistään klo 12 viimeisenä ilmoittautumispäivänä. Uusintakuulustelu on klo 14.20-17.20. Koe tehdään pääsääntöisesti opiskelijan koulusta saamalla läppärillä. Mukana täytyy olla virtajohto (ja mahdollisesti langallinen hiiri, aineenopettaja ohjaa). Koetilassa reput ja puhelimet jätetään luokan eteen valvojan lähetyville, pulpetilla voi olla ainoastaan ao. kokeessa sallittavat työvälineet. Opiskelijan omia konseptipapereita ei sallita. Matkapuhelin ym. elektroniset laitteet on suljettava kokeen ajaksi. Niiden käyttö tulkitaan vilpin yritykseksi.

Opiskelijan joka ilmoittautuu uusintaan, mutta jää saapumatta ilman pätevää syytä, katsotaan käyttäneen uusintakertansa.

Kokeesta poissaolo selvitetään aina terveydenhoitajan tai lääkärin todistuksella tai muulla luotettavalla tavalla. Poissaololuvan koeviikolta myöntää rehtori tapauskohtaisesti.

Oppiaineen oppimäärän arviointi

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosananana. Oppiaineen oppimäärässä opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien arvosanoissa voi olla hylättyjä arvosanoja enintään seuraavasti:

1-2 kurssia	0 hylättyä
3-5 kurssia	1 hylätty
6-8 kurssia	2 hylättyä
9 kurssia tai enemmän	3 hylättyä

Oppiaineen oppimäärässä ovat mukana kaikki opiskelijan arvioidut pakolliset ja opetussuunnitelman perusteissa määritellyt valtakunnalliset syventävät kurssit, eikä mitään niistä voi jälkikäteen poistaa. Opiskelija voi korottaa oppiaineen arvosanaa erillisessä kuulustelussa abi-vuonna. Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttä ja oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvostelusta määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa.

Lukion oppimäärän suoritus

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja valtakunnallisten syventävien kurssien määrä on vähintään 10 ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy. Valtakunnallisina syventävinä kursseina tarjottavista teemaopintojen kurseista, paikallisista syventävistä, valtakunnallisista soveltavista ja paikallisista soveltavista kurseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Päätötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimäärästä annetaan lukioasetuksen mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta ja teemaopintojen kurseista annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

"Opinnoissa etenemistä tai päättöarviointia koskevan päätöksen uusimista on pyydettävä kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä." (Lukioasetus 810/1998, 13 § 1 mom.)

"Jos 1 momentissa tarkoitettu uusi arviointi tai ratkaisu, jolla pyyntö on hylätty, on ilmeisen virheellinen, lääninhallitus voi opiskelijan pyynnöstä velvoittaa opettajan toimittamaan uuden arvioinnin tai määrätä opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen muutettavaksi taikka määrätä, mikä arvosana opiskelijalle on annettava." (Lukioasetus 810/1998, 13 § 2 mom.)

7 YLIOPPILASTUTKINNOSTA

Lukion opiskelija ilmoittautuu ylioppilastutkintoon suorittaakseen koko tutkinnon, ei pelkästään erillistä tutkintoa. Ylioppilastutkinto järjestetään kahdesti vuodessa yhtä aikaa koko maassa syksyllä ja keväällä. Tutkinnon voi hajauttaa enintään kolmeen peräkkäiseen tutkintokertaan. Tutkinnon voi myös suorittaa yhdellä kertaa. Opiskelija voi osallistua ylioppilastutkintoon, kun hän on suorittanut ennen kokeeseen osallistumista koeaineen pakolliset kurssit. Opiskelijan on syytä huomioida tutkintoon ilmoittautuessaan, että pelkästään tutkintoaineen pakollisten kurssien suorittaminen ei riitä hyvään menestykseen ylioppilaskokeessa. Ylioppilaskokeet laaditaan oppiaineiden valtakunnallisten pakollisten ja syventävien kurssien pohjalta.

Kokelas on itse vastuussa siitä, että on selvillä ylioppilastutkintoon liittyvistä määräyksistä ja ylioppilastutkintokokeiden suoritusohjeista ja niiden noudattamisesta. Kokelaan tulee tarkoin perehtyä yo-tutkinnon rakenteeseen ja vaatimuksiin sekä ainekohtaisiin suoritusohjeisiin.

Ylioppilastutkintolautakunnan nettisivuilla on viralliset ohjeet ylioppilastutkintoon liittyvistä asioista: <https://www.ylioppilastutkinto.fi/ylioppilastutkinto>

Lisätietoa ylioppilastutkinnosta saat Studeosta, opinto-ohjauksen tunneilla ja henkilökohtaisessa ohjauksessa, rehtorin tiedotustilaisuuksissa ja aineenopettajilta.

8 OPISKELIJAN TUKEMINEN

Opiskelijalla on päävastuu oman opinto-ohjelmansa ja opiskelunsa toteutumisesta ja seurannasta, mutta useat henkilöt ovat tukemassa sinua lukiovuosinasi. Ota rohkeasti yhteyttä.

TEHTÄVÄJAKO

Taulukosta selviää ohjauksen työnjako. !-merkinnällä merkitty henkilö vastaa ensisijaisesti asiasta. X:llä merkityt ovat myös mahdollisia asian hoitajia.

ASIA	REHTORI	OPINTO- OHJAAJA	RYHMÄN- OHJAAJA	AINEEN- OPETTAJA	ERITYIS- OPETTAJA	KOULU- SIHTEERI	TERV.- HOITAJA	KURAA- TORI	PSYKO- LOGI
opinto-ohjelman muutokset	!	!	X	X					
opintomenestyksen seuranta	X	X	!	X					
kurssien suoritusjärjestys			X	!					
etenemisesteet		X	!	!					
itsenäinen opiskelu	!	X		!					
uusintakuulustelu		X		!		X			
muualla suoritettavat opinnot	!	X		X					
kurssien vastaavuus/ hyväksilukeminen	!			X					
opiskeluvaikeudet		X	X	X	!		X		X
luki- ja oppimisvaikeudet				X	!				!
henkilökohtaiset ongelmat	X	X	X	X	X		!	!	!
ylioppilastutkinto	!	X		X	X	X			
yo-tutkinnon erityisjärjestelyt	!				!				X
jatko-opinnot		!		X	X				
uranvalinta		!		X			X		
itsenäistymiseen liittyvät asiat								!	
koulumatka- ja opintotuki						!			
opintojen keskeytyminen	!	!	X			X		!	

TUKIOPETUS, ERITYISOPETUS

Jos koet jonkin oppiaineen hankalaksi, ole aloitteellinen ja ota heti yhteys kyseiseen aineenopettajaan. Lukiolaisella on oikeus tukiopeukseen ja erityisopetukseen. Älä viivytä tuen hakemista.

RYHMÄNOHJAUSTAPAAMISET

Ryhmänohjaaja on opiskelijan lähiohjaaja. Opiskelijan on tärkeää osallistua ryhmänohjaajan järjestämiin ryhmänohjaustuokioihin.

OPISKELIJAKUNTA

Lukiossa toimii opiskelijakunta, jonka hallitus käyttää lukiolaissa tarkoitettua lukiolaisten ääni- ja päätösvaltaa heitä koskevissa asioissa. Opiskelijakunnan huoneella on omat käytösääntönsä.

OPINTO-OHJAAJA

”Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalle karttuu riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämään liittyvissä siirtymä- ja muutostilanteissa, kuten siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään sekä kohti täysivaltaista ja aktiivista yhteiskunnan jäsenyyttä.” LOPS

Opinto-ohjaaja auttaa lukio-opiskeluun ja uranvalintaan liittyvissä asioissa. Opo on päivittäin tavattavissa huoneessaan ja opiskelijat voivat asioida hänen luonaan ilman ajanvarausta. Opiskelijat voivat kuitenkin tarvittaessa varata myös pidemmän keskusteluajan.

Opiskelija laatii lukion aikana omia suunnitelmia:

OPISKELUSUUNNITELMA

Opintosuunnitelmaan täydennetään ja muutetaan vuosittain tarpeen mukaan ja siinä noudatetaan valtakunnallista suunnitelman ohjeistusta.

YLIOPPILASTUTKINTOSUUNNITELMA

Ylioppilastutkintosuunnitelmasta vastaa opinto-ohjaaja. Lisäksi rehtori ja aineenopettajat vastaavat osaltaan ylioppilastutkintoon ohjaamisesta. Suunnitelma tehdään ohjauskeskustelun ja oppituntien pohjalta lomakkeelle.

JATKO-OPINTO- JA URASUUNNITELMA

Opiskelija laatii oman jatko-opintosuunnitelmansa lukio-opintojen kuluessa. Se aloitetaan ensimmäisen lukuvuoden aikana ja sitä täydennetään opintojen aikana. Tavoitteena on, että viimeistään opintojen loppuvaiheessa opiskelijalla on suunnitelma jatko-opintoja sekä mahdollisesti työelämää varten.

Jatko-ohjaus lukiosta valmistumisen jälkeen ja/tai lukio-opintojen keskeyttämismvaiheessa

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan.

Lisäksi lukiolain mukaan *lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella henkilöllä, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa oppimäärä on suoritettu.*

KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ

Kodin ja lukion välistä yhteistyötä, viestintää ja tiedottamista toteutetaan ensisijaisesti sähköisillä viestintävälineillä. Huoltajilla on myös mahdollisuus tulla koululle keskustelemaan henkilökohtaisesti alaikäisen nuoren koulunkäynnistä. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajilla on käyttäjätunnukset, joiden voimassaoloa voidaan jatkaa täysi-ikäisen opiskelijan antaessa siihen luvan. Jokaisella vuosiluokalla järjestetään myös vanhempaintilaisuus.

9 KURSSITARJONTA

Arviointi: numeroarviointi ellei ole erikseen merkitty suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty)

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS / ÄI

Äidinkieli ja kirjallisuus on ainoa pakollinen aine yo-kokeessa. Opiskelu on kokonaisvaltaista: Lukeminen, kirjoittaminen, puheviestintä, kirjallisuus ja media kytkeytyvät kurssisisältöjen myötä toisiinsa. Tiedot ja taidot kulkevat käsi kädessä.

A. PAKOLLISET KURSSIT

1. Tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1)
2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (ÄI2)
3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)
4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)
5. Teksti ja konteksti (ÄI5)
6. Nykykulttuuri ja kertomukset (ÄI6)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (ÄI7)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, mukauttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Kurssilla harjoitellaan puheiden pitoa ja työstetään esiintymisjännityksen vähentämistä.

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (ÄI8)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaisiin kulttuurin, median ja yhteiskunnallisen keskustelun aiheisiin. Hyvä preppauskurssi ylioppilaskirjoituksia varten!

9. Lukutaitojen syventäminen (ÄI9)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Kriittinen ja kulttuurinen lukutaito syvenee. Opiskelija harjantuu tuottamaan tekstien tulkintoja sekä puhuen että kirjoittaen. Hyvä preppauskurssi ylioppilaskirjoituksia varten!

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

10. Lukiotulokkaan kirjoittamiskurssi (ÄI10)

Oikeinkirjoitusta, tekstien rakentamista, tekstilajeihin perehtymistä, kielioppia ja kielenhuoltoa. Tavoitteena on, että opiskelija oppii lukiolaiselta edellytettävän kirjoitustaidon.

11. Abi-näytelmä (ÄI11)

Opiskelija osallistuu ryhmässä tehtävään esitykseen esim. käsikirjoittajana, ohjaajana, näyttelijänä, lavastajana, puvustajana, laulajana, soittajana tai jossain muussa tehtävässä rakennettaessa visuaalista teosta julkista esittämistä silmällä pitäen.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty)

13. Roolipelikurssi (ÄI13)

Jos fiktiivinen kirjallisuus ja pelaaminen kiinnostavat niin tämä kurssi on sinulle! Kurssilla luodaan ja syvennetään itse kehiteltyä roolipelihahmoa sekä pelataan roolipelikampanja ryhmän päättämässä maailmassa. Kurssi ei vaadi mitään aiempaa kokemusta roolipelaamisesta vaan lähdetään liikkeelle ihan roolipelaamisen perusteista ja luodaan omat hahmot yhdessä keskustellen. Kampanjan maailma päätetään yhdessä, esimerkkeinä D&D, Tähtien Sota, Taru Sormusten Herrasta, World of Darkness (vampyyrien maailma) tai Golden Sun (luonnon elementtejä hallitsevien velhojen maailma).

Kurssi on varsinkin junioreille, avoin kaikille. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty)

RUOTSIN KIELI / RUB1-oppimäärä

Hyvää ruotsin kielen taitamista pidetään jatko-opinnoissa ja monilla ammattialoilla itsestäänselvyytenä.

A. PAKOLLISET KURSSIT

- 1. Minun ruotsini (RUB11)**
- 2. Hyvinvointi ja ihmissuhteet (RUB12)**
- 3. Kulttuuri ja mediat (RUB3)**
- 4. Monenlaiset elinympäristömme (RUB14)**
- 5. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB15)**

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

6. Viesti ja vaikuta puhuen (RUB16)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kerrataan oppimäärään pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

7. Kestävä elämäntapa (RUB17)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa. Käsitellään eri tekstilajien tekstejä. Jatketaan pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

8. Kertauskurssi (RUB18)

Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä täydennetään opiskelijoiden toiveiden mukaan.

9. Ruotsin abikurssi (RUB19)

Eryteisesti ylioppilaskirjoitukseen valmistava kurssi. Kurssilla harjoitellaan kirjoittamista, rakenteita, syvennetään sanastoa sekä tehdään kuullunymmärtämistehtäviä.

ENGLANNIN KIELI / ENA1-oppimäärä

Englannin kielen taito on välttämätön työväline jatko-opinnoissa ja työelämässä.

A. PAKOLLISET KURSSIT

- 1. Englannin kieli ja maailmani (ENA1)**
- 2. Ihminen verkostoissa (ENA2)**
- 3. Kulttuuri-ilmiöitä (ENA3)**
- 4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA4)**
- 5. Tiede ja tulevaisuus (ENA5)**
- 6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (ENA6)**

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

7. Kestävä elämäntapa (ENA7)

Kurssilla harjoitellaan englannin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille, yleisteenä kestävä elämäntapa. Käsitellään eri tekstilajien tekstejä ja jatketaan pakollisten kurssien teemojen käsittelyä. Tutkitaan ajankohtaisia aiheita opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan. Valmentaudutaan ylioppilaskirjoituksiin.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (ENA8)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kerrataan oppimäärään pakollisilla kursseilla käsitellyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

9. Abitreenit englantia (ENA9)

Lukion englannin kielen kurssien kertausta, kieliopin kertausta, yo-kuunteluita, aineohjeita, sekä sanavaraston laajentamista englannin kaikista lukiokursseista. Vinkkejä digitaaliseen yo-kokeeseen.

10. Kirjoittamiskurssi (ENA10)

Harjoitellaan yo-aineiden kirjoittamista tai muuta kirjallista viestintää osallistujien valinnan mukaan.

11. Come back grammar (ENA11)

Keskeisen kieliopin kertausta ja harjoittelua. Alfa-ohjelman sekä verkossa tarjolla olevien harjoitusten avulla. Tarvittaessa myös kuunteluharjoituksia.

RANSKAN KIELI / RA

Ranskan taidosta on hyötyä erityisesti EU-yhteistyössä ja iloa omassa elämässä yleensä. Jo perustaidot helpottavat espanjan, italian, portugalin ja latinan opiskelua. Suuri määrä ranskan sanastoa on yhteistä englannin kielen kanssa, joten lukutaito kehittyy nopeasti.

Ranskan yo-tutkinto laaditaan kahdeksan lukiokurssin pohjalta, joten yo-kokeeseen tähtäävän pitää käytännössä valita kaikki kahdeksan kurssia. Lukion päättötodistukseen saa numero-arvostelun kolmen kurssin suorituksen jälkeen. Kannattaa siis valita vähintään kolme kurssia. Kurssit pitää suorittaa numerojärjestyksessä.

RAB2 Lukiossa jatkava oppimäärä

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

1. Elämän tärkeitä asioita (RAB21)
2. Monenlaista elämää (RAB22)
3. Hyvinvointi ja huolenpito (RAB23)
4. Kulttuuri ja mediat (RAB24)
5. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (RAB25)
6. Yhteinen maapallomme (RAB26)
7. Kansainvälinen toiminta (RAB27)
8. Viesti puhuen ja kirjoittaen (RAB28)

RAB3 Lukiossa alkava oppimäärä

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

1. Tutustumme toisiimme ja uuteen kieleen (RAB31)
2. Matkalla ja maailmassa (RAB32)
3. Elämän tärkeitä asioita (RAB33)
4. Monenlaista elämää (RAB34)
5. Hyvinvointi ja huolenpito (RAB35)
6. Kulttuuri ja mediat (RAB36)
7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (RAB37)
8. Yhteinen maapallomme (RAB38)

SAKSAN KIELI / SA

Saksan kielen taitoa tarvitaan niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Saksassa on paljon tekniikan teollisuutta ja se on yksi EU:n suurimmista kielistä, joten saksan kieltä saattaa tarvita työelämässä esim. teknisillä aloilla. Ylimääräisen kielen kokeen voi valita yo-tutkintoon ja sen suorittamisesta saattaa saada lisäpisteitä jatko-opintoihin pyrittäessä.

Saksan kielessä on tarjolla kahdeksan kurssia, joilla opiskellaan saksan kieltä ja kulttuuria.

B-kielessä kaikki kahdeksan kurssia ovat syventäviä. Kolmen kurssin jälkeen voi suorittaa yo-kokeen, mutta on suositeltavaa suorittaa vähintään kuusi, mieluiten kaikki kahdeksan kurssia, jos haluaa suorittaa saksan kielen yo-tutkinnossa.

SAB2 Lukiossa jatkava oppimäärä

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

1. Elämän tärkeitä asioita (SAB21)
2. Monenlaista elämää (SAB22)
3. Hyvinvointi ja huolenpito (SAB23)
4. Kulttuurit ja mediat (SAB24)
5. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (SAB25)
6. Yhteinen maapallomme (SAB26)
7. Kansainvälinen toiminta (SAB27)
8. Viesti puhuen ja kirjoittaen (SAB28)

SAB3 Lukiossa alkava oppimäärä

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

1. Tutustumme toisiimme ja uuteen kieleen (SAB31)
2. Matkalla maailmassa (SAB32)
3. Elämän tärkeitä asioita (SAB33)
4. Monenlaista elämää (SAB34)
5. Hyvinvointi ja huolenpito (SAB35)
6. Kulttuuri ja mediat (SAB36)
7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (SAB37)
8. Yhteinen maapallomme (SAB38)

MATEMATIIKKA, PITKÄ OPPIMÄÄRÄ / MAA

Matematiikka on työkalu, jota tarvitaan muissa luonnontieteissä, fysiikassa ja kemiassa erilaisissa matemaattisissa tehtävissä ja ongelmanratkaisuissa.

A. PAKOLLISET KURSSIT

Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

1. Luvut ja lukujonot (MAY1)
- Matematiikka, pitkä oppimäärä
2. Polynomifunktiot ja -yhtälöt (MAA2)
  3. Geometria (MAA3)
  4. Vektorit (MAA4)
  5. Analyyttinen geometria (MAA5)

6. Derivaatta (MAA6)
7. Trigonometriset funktiot (MAA7)
8. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8)
9. Integraalilaskenta (MAA9)
10. Todennäköisyys ja tilastot (MAA10)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

11. Lukuteoria ja todistaminen (MAA11)

Perehdytään logiikan alkeisiin ja tutustutaan todistusperiaatteisiin.

12. Algoritmit matematiikassa (MAA12)

Algoritmien periaate, numeeriset menetelmät (yhtälön ratkaisu, muutosnopeus, pinta-ala).
Teknisten apuvälineiden käyttö.

13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Differentiaali- ja integraalilaskennan syventäminen. Lukujonon raja-arvo, sarjat ja niiden summat.
Teknisten apuvälineiden käyttö.

C.KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

14. Geometrian ja differentiaalilaskennan täydennys (MAA14)

Täydentää mm. aiemmin opiskeltuja geometrian ja vektorilaskennan kursseja yo-koetta ajatellen.
Teknisten apuvälineiden käyttö.

15. Kertauskurssi (MAA15)

Kerrataan ja täydennetään lukion pitkän matematiikan oppimäärää ja lasketaan edellisten vuosien ylioppilaskokeiden tehtäviä.
Teknisten apuvälineiden käyttö.

MATEMATIIKKA, LYHYT OPPIMÄÄRÄ / MAB

Matematiikka on työkalu, jota tarvitaan muissa luonnontieteissä, fysiikassa ja kemiassa erilaisissa matemaattisissa tehtävissä ja ongelmanratkaisuissa.

A. PAKOLLISET KURSSIT

Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

1. Luvut ja lukujonot (MAY1)

Matematiikka, lyhyt oppimäärä

2. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB2)

3. Geometria (MAB3)

- 4. Matemaattisia malleja (MAB4)
- 5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)
- 6. Talousmatematiikka (MAB6)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

7. Matemaattinen analyysi (MAB7)

Muutosnopeuden graafiset ja numeeriset määrittämenetelmät. Funktion kulun tutkiminen, suurin ja pienin arvo. Teknisten apuvälineiden käyttö.

8. Tilastot ja todennäköisyys II (MAB8)

Vahvistaa tilastojen käsittelytaitoa. Teknisten apuvälineiden käyttö ja syventää niiden tulkintaa.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

9. Kertauskurssi (MAB9)

Kerrataan lukion lyhyen matematiikan oppimäärää. Lasketaan edellisten vuosien ylioppilaskokeiden tehtäviä. Soveltuu oppimäärää kertaavana kurssina myös niille, jotka eivät osallistu matematiikan ylioppilaskirjoituksiin. Teknisten apuvälineiden käyttö.

PITKÄ VAI LYHYT OPPIMÄÄRÄ MATEMATIIKKA?

Pitkä matematiikka edellyttää hyvää menestymistä peruskoulun matematiikassa ja silloinkin tulee olla valmis tekemään lukiossa paljon työtä. Jos valinta mietityttää, voit keskustella asiasta yläkoulun matematiikan opettajiesi kanssa tai kysyä lukion matematiikan opettajilta (Päivi Pulkkinen, Jari Häkkinen).

Voiko valintaa muuttaa lukiossa?

Voit muuttaa valintaasi. Asiasta kannattaa kuitenkin keskustella aineenopettajan ja opinto-ohjaajan kanssa, jotta varmistut kaikista vaihtamiseen liittyvistä seuraamuksista. Muutos suositellaan tehtäväksi viimeistään 4.kurssin jälkeen.

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkästä lyhyeen kursseja luetaan hyväksi seuraavasti: MAA2→MAB2, MAA3→MAB3, MAA6→MAB7 ja MAA8→MAB4 ja MAA10→MAB5. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän paikallisia syventäviä tai paikallisia soveltavia kursseja. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset kurssit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän paikallisiksi syventäviksi tai paikallisiksi soveltaviksi kursseiksi.

BIOLOGIA / BI

A. PAKOLLISET KURSSIT

1. Elämä ja evoluutio (BI1)
2. Ekologia ja ympäristö (BI2)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Solu ja perinnöllisyys (BI3)

Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärtämystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Kurssilla tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita.

4. Ihmisen biologia (BI4)

Kurssilla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan myös ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

5. Biologian sovellutukset (BI5)

Kurssin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Kurssilla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

6. Biologian työ- ja kertauskurssi (BI6)

Pieniä harjoitustöitä ja kertausta yo-kokeeseen opiskelijoiden toiveiden mukaan. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty)

MAANTIEDE / GE

A. PAKOLLINEN KURSSI

1. Maailma muutoksessa (GE1)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

2. Sininen planeetta (GE2)

Kurssilla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet.

3. Yhteinen maailma (GE3)

Kurssilla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta.

4. Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta (GE4)

Kurssi perehdyttää aiemmilla kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielmien laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektien toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia kurssilla ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Kurssin keskeisiin sisältöihin kuuluu maantieteellisen tutkielman laatiminen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttaminen itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa geomediaa hyväksi käyttäen.

FYSIIKKA / FY

Fysiikka on keskeinen luonnontiede ja kuuluu monissa jatko-opinnoissa opiskeltaviin aineisiin. Fysiikkaa voi suositella opiskelijalle, jonka tavoitteena ovat jatko-opinnot joko ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa kasvatustieteellisellä, maatalous-metsätieteellisellä, liikuntatieteellisellä, matemaattis-luonnontieteellisellä, teknisellä, lääketieteellisellä alalla (mm. insinööri, lääkäri, terveydenhuolto, biotekniikka, tekniikka, liikenne).

A. PAKOLLINEN KURSSI

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

2. Lämpö (FY2)

3. Sähkö (FY3)

4. Voima ja liike (FY4)

5. Jaksollinen liike ja aallot (FY5)

6. Sähkömagnetismi (FY6)

7. Aine ja säteily (FY7)

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

8. Fysiikan kertauskurssi (FY8)

Kerrataan lukion oppimäärää ja valmentaudutaan ylioppilaskirjoituksiin. Jäsennetään, syvennetään ja täsmennetään aikaisempien kurssien antamia tietoja.

9. Tähtitieteen alkeet (FY9)

Teoriaa ja havaintoretkiä. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty)

KEMIA / KE

Kemia on keskeinen luonnontiede fysiikan ja biologian ohella ja ne täydentävät hyvin toisiaan. Kemian hallintaa edellytetään monissa jatko-opinnoissa. Kemiaa voi suositella opiskelijalle, jonka tavoitteena on jatko-opinnot ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa kasvatustieteellisellä, maatalous-metsätieteellisellä, liikuntatieteellisellä, matemaattis-luonnontieteellisellä, teknisellä, lääketieteellisellä alalla (mm. kemisti, biologi, farmaseutti, lääkäri, terveydenhuolto, biotekniikka, tekniikka, liikenne).

A. PAKOLLINEN KURSSI

1. Kemiaa kaikkialla (KE1)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

2. Ihmisen elinympäristön kemiaa (KE2)

Hiiliyhdisteiden kemiaa.

3. Reaktiot ja energia (KE3)

Tarkastellaan kemiallisia reaktioita.

4. Materiaalit ja teknologia (KE4)

Kemia teknologiassa ja yhteiskunnassa. Sähkökemialla.

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

Tutkitaan reaktiomekanismeja, reaktionopeuksia sekä kemiallista tasapainoa.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

6. Työmenetelmät ja laborointi (KE6)

Tutustutaan kemian työ- ja tutkimusmenetelmiin ja yhdisteiden reaktioihin. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty)

7. Kertauskurssi (KE7)

Kerrataan lukion oppimäärää ja valmentaudutaan ylioppilaskirjoituksiin. Jäsennetään, syvennetään ja täsmennetään aikaisempien kurssien antamia tietoja.

FILOSOFIA / FI

Filosofian opetus tukee opiskelijoiden yksilöllistä kehitystä ja edistää yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia.

A. PAKOLLISET KURSSIT

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)

2. Etiikka (FI2)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Yhteiskuntafilosofia (FI3)

Opiskelija perehtyy yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin. Opiskelija oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vallankäyttöä ja työnjakoa yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa.

4. Tieto, tiede ja todellisuus (FI4)

Opiskelija perehtyy metafysiikan keskeisiin kysymyksiin ja käsitteisiin sekä perehtyy erilaisiin käsityksiin metafysiikan luonteesta ja todellisuuden rakenteesta. Opiskelija pohtii tiedon mahdollisuutta, rajoja, totuusteorioita ja tieteellisen tutkimuksen luonnetta ja menetelmiä.

PSYKOLOGIA / PS

Ihmisen toimintaa tutkivana tieteenä psykologia antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja hänen toimintaansa vaikuttavia tekijöitä. Psykologisen tiedon ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian yhtäältä empiirinen ja toisaalta pohdiskeleva ote luo opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa kriittistä ajatteluaan.

A. PAKOLLINEN KURSSI

1. Psyykkinen toiminta ja oppiminen (PS1)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

2. Kehittyvä ihminen (PS2)

Kehityksen osa-alueet. Kehityksen jatkuvuus elämänkaaren aikana.

3. Tietoa käsittelevä ihminen (PS3)

Kognitiiviset perustoiminnot. Kognitiivisten toimintojen hermostollinen perusta ja yhteys psyykkisiin toimintoihin.

4. Tunteet, psyykkinen hyvinvointi ja mielenterveys (PS4)

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (PS5)

Persoonallisuuden määrittely. Persoonallisuusteorioita. Kulttuurin vaikutus persoonallisuuteen ja yhteisölliseen toimintaan.

HISTORIA / HI

Historian kursseilla tutustutaan erilaisiin aikakausiin ja ihmisten vaikutukseen maailmaan. Historian tuntemus on osa ihmisten yleissivistystä ja ajankohtaisten asioiden ymmärtäminen vaatii usein ymmärrystä historiasta. Syy-seuraus. Historia on vähän niin kuin luonnontiede ilman matematiikkaa! Historian opiskelua voi suositella kaikille historiasta ja informaatiotieteistä kiinnostuneille.

Historian opiskelijat yliopistossa voivat työllistyä esimerkiksi opettajiksi, tutkijoiksi, kirjailijoiksi, kirjastonhoitajiksi, arkistonhoitajiksi, journalisteiksi ja oikeastaan mihin tahansa informaatio-alan työhön. Historia antaa hyvät pohjatiedot maailmasta ja erikoistuminen on kiinni lähinnä omista kiinnostuksen kohteista.

A. PAKOLLISET KURSSIT

- 1. Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa (HI1)**
- 2. Kansainväliset suhteet (HI2)**
- 3. Itsenäisen Suomen historia (HI3)**

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

4. Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys (HI4)

Kurssilla opiskellaan eurooppalaisen kulttuurin perusasioita taiteita, kirjallisuutta, filosofiaa, tiedettä, eli asioita, joiden pohjalta käsite eurooppalaisuus on syntynyt.

5. Ruotsin itämaasta Suomeksi (HI5)

Suomi oli tuhatluvun alkupuolelta osa Ruotsia ja 1800-luvun alusta osa Venäjää, 1900-luvun alussa itsenäistymme. Tällä kurssilla pohditaan Ruotsin ja ruotsalaisuuden merkitystä Suomelle ja suomalaisuudelle; yhtenä esimerkkinä skandinaavisen vapaan ihmisen oikeudet.

6. Maailman kulttuurit kohtaavat (HI6)

Kulttuurikurssilla tutustutaan maailman eri kulttuureihin. Mahdollisuutena on myös jokin kulttuuri lähemmin tutustuttavaksi. Kurssilla tehdään tutkielma valitusta aiheesta kurssiin liittyen. Yhteistyömahdollisuuksia on muun muassa uskonto-oppiaineen kanssa.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

9. Sotahistoria (HI9)

Kurssilla tutustutaan historian merkittäviin konflikteihin. Huomiota kiinnitetään konfliktin syihin, tärkeimpiin tapahtumiin ja seurauksiin. Kurssilla lähdetään antiikin kilpailevien imperiumien konflikteista, tutustutaan keskiajan suuriin välien selvittelyihin sekä ristiretkiin ja kuljetaan imperialismiin kautta 1900-luvun suuriin konflikteihin. 2000-luvun kiistoja käsitellään historian ja nykypäivän näkökulmista. Kurssilla tehdään tutkielma itseään kiinnostavasta aiheesta. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty)

10. Ylioppilaskirjoituksiin valmistava kurssi (HI10)

Kurssi valmistaa ylioppilaskirjoituksiin. Kurssilla käydään läpi pakollisten ja syventävien kurssien oppimäärää, harjoitellaan yo-kokeiden tehtäviin vastaamista sekä valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin. Kurssilla on mahdollista saada myös ohjausta ja vinkkejä yliopisto-opintoihin

YHTEISKUNTAOPPI / YH

Yhteiskuntaoppi on kuin maalaisjärkeä opettelisi. Suurin osa yhteiskuntaopissa käsitellyistä asioista on meidän kaikkien jokapäiväiseen elämään vaikuttavia asioita. Nykyisessä yhteiskunnassa yhteiskunnallista ja lainopillista tuntemusta arvostetaan jatkuvasti enemmän, joten miksi jättää hyödyntämättä mahdollisuus oppia työelämässä arvostettuja tietoja ja taitoja? Yhteiskuntaopin opiskelua voi suositella kaikille yhteiskunnasta, politiikasta, taloudesta ja laista kiinnostuneille. Yhteiskuntaopista kiinnostuneet voivat valmistua yliopistosta esimerkiksi lakimieheksi, opettajiksi, virkamieheksi ja asiantuntijoiksi omalle erikoistumisalalleen.

A. PAKOLLISET KURSSIT

- 1. Suomalainen yhteiskunta (YH1)**
- 2. Taloustieto (YH2)**
- 3. Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (YH3)**

B. VALTAKUNNALLINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

- 4. Kansalaisen lakitieto (YH4)**
Perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

7. Ylioppilaskirjoituksiin valmistava kurssi (YH7)

Kurssi valmistaa ylioppilaskirjoituksiin. Kurssilla käydään läpi pakollisten ja syventävien kurssien oppimäärää, harjoitellaan yo-kokeiden tehtäviin vastaamista sekä valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin. Kurssilla on mahdollista saada myös ohjausta ja vinkkejä yliopisto-opintoihin.

USKONTO / UE

Uskonnonopetuksessa on keskeistä perehdyttää opiskelija omaan uskontoonsa ja sen eettiseen ajatteluun. Muihin uskontoihin tutustutaan niiden omista lähtökohdista käsin.

Uskonnonopetuksessa uskontoa tarkastellaan laajasti osana kulttuuria ja yhteiskuntaa sekä yhteisön ja yksilön elämää.

Maailmankatsomuksellisia tietoja tarvitsee aloilla, joissa työskennellään eri kulttuureista tulevien ihmisten parissa.

A. PAKOLLISET KURSSIT

1. Uskonto ilmiönä - kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UE1)
2. Maailmanlaajuinen kristinusko (UE2)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UE3)

Maailman uskonnot: synty, keskeiset opetukset, vaikutus yhteiskuntaan/kulttuuriin. Uudet uskonnolliset liikkeet.

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UE4)

Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio.

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UE5)

Uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä. Uskonnollinen taide ja uskontojen vaikutus taiteeseen.

6. Uskonnot ja media (UE6)

Median vaikutus uskontoilmiöihin. Uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen.

USKONTO / UO

A. PAKOLLISET KURSSIT

1. Uskonto ilmiönä - ortodoksisuus, juutalaisuus ja islam (UO1)
2. Ortodoksisuus maailmassa

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UO3)
4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UO4)
5. Taide ortodoksisuudessa ja muissa uskonnoissa (UO5)
6. Ortodoksisuus ja uskonnot mediassa (UO6)

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO / ET

A. PAKOLLISET KURSSIT

1. Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu (ET1)
2. Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä (ET2)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)
4. Kulttuurit katsomuksen muovaajina (ET4)

5. Katsomusten maailma (ET5)

6. Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus (ET6)

TERVEYSTIETO / TE

Terveystiedon syventävät kurssit kehittävät arjen terveysosaamista ja antavat valmiuksia ymmärtää terveyttä, sairautta, nuoren arkea ja ongelmatilanteita eri näkökulmista. Kurseilla perehdytään myös syvällisemmin, miten terveyttä ja sairautta tutkitaan.

Syventävät kurssit antavat hyvän pohjan terveystiedon yo-tutkintoon valmistautuvalle.

Terveystiedon opiskelu lukiossa antaa valmiuksia jatko-opiskeluun mm. liikunta- ja terveystieteen ja terveydenhuolto- ja sosiaalialan ammattialoille.

A. PAKOLLINEN KURSSI

1. Terveyden perusteet (TE1)

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

2. Ihminen, ympäristö ja terveys (TE2)

Kurssilla tarkastellaan terveysresursseja, -tottumuksia, toimintatapoja ja selviytymisen keinoja, joita tarvitaan elämässä. Pohditaan perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn.

3. Terveyttä tutkimassa (TE3)

Kurssilla tarkastellaan terveyden edistämiseen ja sairauksien ehkäisyyn liittyviä tekijöitä ja vaikutusmahdollisuuksia syvällisemmin ja eri näkökulmista. Vahvistetaan valmiuksia hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja soveltaa terveysosaamista. Toteutetaan pienimuotoisia terveystutkimuksia / toimintakyvyn mittauksia.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

4. Kertauskurssi (TE4)

Kerrataan terveystiedon oppimäärää. Harjoitellaan ylioppilastehtäviin vastaamista.

LIIKUNTA / LI

Lukio liikunta antaa opiskelijalle syventäviä ja uusia taitoja, tietoja ja kokemuksia, virkistymistä sekä yhdessä tekemistä. Liikunta purkaa terveellä tavalla opiskelustressiä ja tukee jaksamista ja opiskeluvireyttä

Liikunnan opiskelusta on hyötyä jatko-opiskelujen kannalta liikunta-alan, terveystieteen sekä joissakin tapauksissa luokanopettajakoulutukseen hakeutuille.

A. PAKOLLISET KURSSIT

- 1. Energiaa liikunnasta (LI1)**
- 2. Aktiivinen elämäntapa (LI2)**

B.VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Terveyttä liikkuen (LI3)

Kurssilla liikutaan kuntoa kohottaen itsenäisesti sekä ryhmässä. Kurssin tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan edistäminen sekä fyysisten ominaisuuksien kehittäminen ja seuraaminen.

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

4. Yhdessä liikkuen (LI4)

Kurssin sisältönä on yhdessä toteutettava liikunta. Pääpaino kurssilla on vanhoissa tansseissa sekä tanssiaisten järjestämisessä.

5. Hyvinvointia liikkuen (LI5)

Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä. Keskitytään rentouttavaan ja elämykselliseen liikuntaan.

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

6. Palloilukurssi (LI6)

Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden lajitaitoja ja taktista osaamista eri pallopeleissä. Lisäksi opiskelija perehtyy eri pallopelien sääntöihin ja toimii pienpeleissä tuomarina. Kurssin sisältönä on sisä- ja ulkopalloilu. Kurssin tarkempi sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.

7. Retkikurssi (LI7)

Kurssin tavoitteena on perehdyttää opiskelija luontoliikuntaan ja retkeilyyn sekä suunnittelemaan, järjestämään ja toteuttamaan retki. Kurssin tarkempi sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Joidenkin kurssien osalta opiskelija joutuu itse kustantamaan osallistumisesta aiheutuvia kuluja.

8. Uudet ja koulussa vähemmän esiintyvät lajit (LI8)

Kurssin tavoitteena on tarjota opiskelijalle mahdollisuus kehittää liikuntataitojaan monipuolisesti tarjoamalla mahdollisuuden tutustua paikkakunnan ja lähiympäristön tarjoamiin liikuntamahdollisuuksiin ja -palveluihin. Opettaja ja opiskelija suunnittelevat kurssin sisällön yhdessä. Osa kurssin lajeista on maksullisia.

9. Harrastuksesta elämäntapa (LI9)

Kurssi on tarkoitettu opiskelijoille, jotka harrastavat säännöllisesti vapaa-ajallaan liikuntaa: osallistuvat ohjattuun harrastustoimintaan tai harjoittelevat säännöllisesti omatoimisesti. Kurssi suoritetaan täyttämällä harjoituspäiväkirjaa (harjoituskerrat sekä sisällöt). Kurssi suoritetaan itsenäisesti omatoimikursseina. Kysy tarkemmat ohjeet liikunnanopettajalta heti lukuvuoden alussa. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty)

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

10. Harrastajasta ohjaajaksi (LI10)

Liikuntaryhmän ohjaajan toimivan on mahdollista saada ohjaustoiminnastaan liikuntakurssi. Kurssi suoritetaan itsenäisesti omatoimikursseina täyttämällä päiväkirjaa ohjauksista (harjoituskerrat ja sisällöt). Tarkemmat ohjeet liikunnanopettajalta heti lukuvuoden alussa. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty)

MUSIIKKI / MU

Musiikki on tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Musiikkikursseja voit hyödyntää tulevaisuudessa varsinaisten musiikkiammattien lisäksi hyvin monenlaisissa työtehtävissä ja ammateissa joissa tarvitaan taiteellista yleissivistystä.

Taideaineena musiikin tulee tukea ja luoda koulun kulttuuritoimintaa. Se on tärkeä osa koulun juhlia ja muita tapahtumia. Musiikinopiskelu syventää oman ja muiden kulttuurien tuntemusta. Se auttaa arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta ja ymmärtämään kulttuurien - ja taiteidenvälistä vuorovaikutusta. Opiskelija saa valmiuksia taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikin alalla ja median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin kursseilla lauletaan ja soitetaan ja kuunnellaan paljon ja opiskelijat kehittävät musiikillisia valmiuksiaan yksin ja ryhmässä toimien. Kursseilla tehdään myös kursseihin liittyviä kirjallisia töitä, sekä käytännön tehtäviä yksin ja ryhmätöinä jotka ovat osa kurssisuorituksen arviointia. Kursseilla hyödynnetään myös musiikkiteknologiaa mahdollisuuksien mukaan.

A. PAKOLLISET KURSSIT

1. Musiikki ja minä (MU1)

Kurssin aikana opiskelija pyrkii löytämään oman tapansa toimia musiikin alueella. Syvennetään tietämystä musiikin peruselementeistä laulaen, soittaen, kuunnellen. Perehdytään kuulonhuoltoon ja tekijänoikeuksiin. Tutustutaan eri taiteenalojen musiikkeihin ja monikulttuuriseen musiikkiin. Hyödynnetään koulun musiikkiteknologiaa mahdollisuuksien mukaan.

2. Moniääninen Suomi (MU2)

Kurssilla perehdytään suomalaiseen musiikkiin. Sisällöt edustavat eri musiikinlajeja: perinne-, taide- ja populaarimusiikkia. Perehdytään vähemmistöjen musiikkiin ja selvitetään muiden musiikkikulttuurien vaikutusta omaan musiikkikulttuuriimme. Musisoidaan mahdollisimman paljon.

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Ovet auki musiikille (MU3)

Kurssilla opiskelija tutkii itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja, niiden käytäntöjen samankaltaisuutta ja erilaisuutta. Hän oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee

itse oman käsityksensä musiikista. Opiskelija kehittää musisointi-, kuuntelu- ja tiedonhankintataitojaan.

4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (MU4)

Kurssilla opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa. Hän perehtyy musiikin osuuteen elokuvassa, teatterissa ja sähköisessä mediassa oppien analysoimaan musiikin yhteyttä kuvaan, ääneen, liikkeeseen ja kirjoitettuun tekstiin. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään musiikkiteknologiaa.

C. KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

5. Bändisoitto tai soitinyhtye (MU5)

Kurssi on tarkoitettu opiskelijalle, joka haluaa musisoida pienryhmässä, esim. bändissä. Kurssilla on ryhmäsoittoa ja itsenäistä harjoittelua.

6. Ohjelmaa juhliin ja tilaisuuksiin (MU6)

Esiintymällä viidessä koulun tilaisuudessa lukioaikana saa kurssisuorituksen. Ohjelmisto ja aikataulu sovitaan musiikinopettajan kanssa ensimmäisenä vuonna.

KUVATAIDE / KU

Kuvataide opettaa näkemään ja arvioimaan ympärillä olevaa todellisuutta ja kuvaamaan sitä. Erilaisten kurssien opiskelu kehittää mielikuvitusta ja kädentaitoja sekä antaa eväitä elinikäisiin töihin ja harrastuksiin.

A. PAKOLLISET KURSSIT

1. Kuvat ja kulttuurit (KU1)

Kuvataiteen ensimmäinen kurssi johdattelee opiskelijaa kuvan maailmaan. Tarkastellaan kuvien merkitystä maailmassa: omassa elämässä, kulttuurissa. Mitä on taide? Miten kuvalla vaikutetaan?

2. Muotoillut ja rakennetut ympäristöt (KU2)

Kurssilla keskitytään tilan ja ympäristön suunnitteluun, arkkitehtuuriin ja muotoiluun. Mikä tekee paikasta viihtyisän, tavarasta toimivan?

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

3. Osallisena mediassa (KU3)

Kurssilla tutustutaan kuvailmaisun vaikuttamiskeinoihin mediassa, mm. mainontaan, populaarikulttuuriin, valokuvaan, elokuvaan, graafiseen suunnitteluun. Miten kuva vaikuttaa? Millainen kuva koskettaa? Millaista viestiä välität? Miten kuva muokkaa maailmankuvaa?

4. Taiteen monet maailmat (KU4)

Tehdään aikamatka kuvataiteen historiaan. Tarkastellaan eri aikoina tuotetun kuvataiteen pääpiirteitä, sisältöjä ja tekniikoita ja sovelletaan niitä omiin tuotoksiin.

C.KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

5. Taiteen kuvista omiin kuviin (KU5)

Kurssilla hyödynnetään KU4-kurssin tietoja ja taitoja; valitaan itselle mieluisa aikakausi tai taidesuuntaus ja tehdään omia kuvia kyseisen aikakauden, kulttuurin tai taidesuuntauksen tyyliä.

6. Minä taiteilijana (KU6)

Kurssilla vahvistetaan ja kehitetään omaa ilmaisukykyä. Opiskelija rakentaa itselleen oman mieltymyksen mukaisen kurssisuunnitelman ja toteuttaa sen. Toteutustekniikka on vapaa, kurssilla voi rakentaa oman näyttelyn esim. valokuvista, piirretyistä, maalatuista tai grafiikan kuvista, toteuttaa elokuvan tai taidepainotteisen tapahtuman.

7. Kokonaisteos ryhmässä, performanssista elokuvaan (KU7)

Lavasta, puvusta, koristele! Kurssi toteutetaan suunnittelemalla ja toteuttamalla ryhmän yhteistyönä lavasteita, puvusteita ja koristeita viimeisen kouluvuoden tarpeisiin: abinäytelmään (lavastus, puvustus, videot, mainokset yms.) sekä penkkareihin (puvustus, julisteet, koristeet, lakanat rekan lavalle).

OPINTO-OHJAUS / OP

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään.

A. PAKOLLISET KURSSIT

1. Minä opiskelijana (OP1) Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty).

2. Jatko-opinnot ja työelämä (OP2) Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S=suoritettu, H=hylätty).

TEEMAOPINNOT / TO

Teemaopinnot ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Ne eheyttävät opetusta ja kehittävät opiskelijoiden taitoja hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia. Teemaopintojen keskeisenä tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia usean eri oppiaineen tietojen ja taitojen yhdistämiseen ja soveltamiseen.

B. VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

Monitieteinen ajattelu

1. Luonnontieteellisen tutkimisen perusteet (biologia, fysiikka, maantiede, kemia) (TO1)

Pienimuotoisia laboratoriotutkimuksia ja kokeita. Kurssiin sisältyy esim. yliopistovierailu (1 päivä). Koululle voidaan kutsua myös vierailijoita.

2. Tutkiva työskentely teknologialla (TO2)

Monissa lukion oppiaineiden (MA, FY, KE, BI, GE) opinnoissa ja kurssikokeissa tarvitaan erilaisia sovelluksia (mm. GeoGebra, TI-Nspire, LibreOffice, (writer, calc, draw), Marvin Sketch, LoggerPro, KCalc, GIMP, Abitin kaavaeditori).

Kurssilla tutustaan sähköisen kokeen (Abitti / yo-koe) järjestelmään ja ympäristöön, sekä lisäksi kerrataan tekstiasiakirjan laadinnan perusteet.

Kurssilla opetellaan sovellusten käyttöä oppiaineille tyypillisten tehtävien ja esimerkkien avulla. Tavoitteena on opiskelijan oma, itsenäinen ja aktiivinen harjoittelu.

Osaaminen arjessa

3. Liikennekasvatus (TO3)

Ajokortin suorittaminen. Kurssi toteutetaan lukion ja liikennekouluuyrittäjän kanssa. Abiopiskelija vastaa kurssikustannuksista.

LUKIODIPLOMIT / LD

Lukiodiplomin suorittaminen edellyttää pohjakurssien suorittamista ja pitkäkestoista harrastuneisuutta. Lukiodiplomi arvioidaan Opetushallituksen ohjeiden mukaisesti

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/lukio/1372910/oppiaine/1379877>

<https://www.oph.fi/fi/lukiodiplomit>

B. VALTAKUNNALLISET SOVELTAVAT KURSSIT

1. Kotitalouden lukiodiplomi (KOLD1)

2. Kuvataiteen lukiodiplomi (KULD2)

3. Käsityön lukiodiplomi (KÄLD3)

4. Liikunnan lukiodiplomi (LILD4)

5. Median lukiodiplomi (MELD5)

6. Musiikin lukiodiplomi (MULD6)

7. Tanssin lukiodiplomi (TALD7)

8. Teatterin lukiodiplomi (TELD8)

TAITEIDEN VÄLISET KURSSIT / TA

B. VALTAKUNNALLISET SOVELTAVAT KURSSIT

Monitaiteellinen musiikkiprojekti

1. Musikaali / musiikinäytelmä (TA1)

Opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat musiikkiteatteriprojektin, esim. musikaalin tai musiikinäytelmän. Projektia valmistellaan vähintään kahden oppiaineen yhteistyönä, esim. musiikki ja äidinkieli. Opiskelijat pääsevät omien mieltymystensä mukaan esim. käsikirjoittamaan, näyttelemään, ohjaamaan, lavastamaan, puvustamaan, soittamaan ja laulamaan. Kurssi huipentuu live-esityksiin. Kurssi toteutetaan lukioaikana. Kurssista voi tulla opiskelijalle kohtuullisia kustannuksia.

Nykytaiteen keinoin

2. Nykytaiteen työpaja (TA2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii seuraamaan ja arvioimaan nykytaiteen ajankohtaisia ilmiöitä
- oppii havaitsemaan ja oivaltamaan visuaalisia merkityksiä ympäristössä sekä soveltamaan havaintojaan omassa ilmaisussaan
- oppii ymmärtämään ja käyttämään nykytaiteen keinoja työskennellessään erilaisten ilmiöiden parissa
- harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn

Keskeiset sisällöt

- mitä nykyaide on: nykytaiteen taustalla vaikuttavat ilmiöt ja erilaiset taidekäsitteet
- nykyaide ja kulttuurien välinen vuorovaikutus, visuaaliset alakulttuurit
- taiteiden väliset projektit koulussa tai koulun ulkopuolella
- oman produktion toteuttaminen
- visuaaliset ammatit yhteiskunnassa ja taidealan organisaatioita

Taidetta kaikilla aisteilla

3. Kulttuurikurssi (TA3)

Kurssilla toteutetaan matka aitoihin kulttuuriympäristöihin kokemaan aitoja kulttuurielämyksiä. Kurssi voi koostua esim. elokuvista, taidemuseoista, teatteriesityksistä, asiantuntijaluennoista ja työpajoista. Opiskelijat perehtyvät kulttuurimatkan teemoihin oppitunneilla vähintään kahden oppiaineen näkökulmasta esim. historia, musiikki, kuvataide tai liikunta. Kurssin teema täsmentyy lukukauden alussa. Kurssi toteutuu lukioaikana ja kurssista tulee opiskelijalle kohtuullisia kuluja (esim. sisäänpääsymaksu).

MUUT OPINNOT

KOTITALOUS / KO

Kotitaloutta voi suositella nuorelle, joka on kiinnostunut ruoasta, ruoanvalmistuksesta ja ravitsemuksesta. Oppiaine antaa myös itsenäistyvälle nuorelle valmiuksia kodin ruokatalouden hoitamiseen erilaisissa tilanteissa.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

1. Ruokamatka kotimaahan ja Eurooppaan (KO1)

Kurssin suunnittelevat opiskelijat ja opettaja yhdessä lähtökohtana opiskelijoiden kiinnostus ja tarpeet.

Aihealueita:

Suomalaiset ravitsemussuositukset nuoren aikuisen ruokavalion pohjana.

Suomalaisen ruokakulttuurin keskeiset piirteet, tyyppillisiä suomalaisia ruokia ja leivonnaisia ateriakokonaisuuksina.

Opiskelijan kukkarolle sopiva ruoka, ruokakorin hinta. Euroopan maiden ruokakulttuuria.

2. Uusia makuelämyksiä kotimaasta ja maailmalta (KO2)

Kurssin suunnittelevat opiskelijat ja opettaja yhdessä lähtökohtana opiskelijoiden kiinnostus ja tarpeet.

Aihealueita:

Kokeileva ruoanvalmistus.

Suomalaisia ruokia leivonnaisia ja ateriakokonaisuuksia.

Eri maiden ja maanosien ruokakulttuuria.

Juhlatarjoilu.

KÄSITYÖ / KS

Käsityön tavoitteena on innostaa ja ohjata opiskelijaa käsityön monipuoliseen maailmaan.

Opiskelija oppii suunnittelemaan ja valmistamaan esteettisiä ja tarkoituksenmukaisia tuotteita sekä valitsemaan ja työstämään materiaaleja erilaisin työvälinein ja menetelmin. Opiskelija oppii monipuolisia työtapoja, joita osaa soveltaa käytännön elämässä ja harrastuksissa.

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

1. Käsityön työpaja 1 (KS1)

Kurssilla opiskelija valitsee kiinnostuksensa mukaisen aihepiirin. Aihepiiriin kuuluu tuotteen suunnittelu, valmistusprosessin suunnittelu ja dokumentointi sekä tuotteen valmistaminen.

2. Käsityön työpaja 2 (KS2)

Kurssilla opiskelija valitsee kiinnostuksensa mukaisen aihepiirin. Aihepiiriin kuuluu tuotteen suunnittelu, valmistusprosessin suunnittelu ja dokumentointi sekä tuotteen valmistaminen.

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIikka / AT

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

1. Ohjelmoinnin perusteet (AT1)

Kurssin tavoitteena on oppia Java-kielen perusteet, ohjelmoinnin logiikkaa, ohjelmointitekniikka eli ohjelmointitekniikka eli ohjaamaan koneen toimintaa ohjelmointikielen avulla.

Kurssin suoritus perustuu Helsingin yliopiston Tietojenkäsittelytieteen laitoksen avoimeen MOOC-kurssiin (massive open online courses).

Suorittamalla lisäksi Helsingin yliopiston kurssin "Ohjelmoinnin jatkokurssi" tehtävät sekä näyttökokeen hyväksytysti, voi saada opiskelupaikan Helsingin yliopistoon.

e-Sport-opiskelija: Suositellaan valitsemaan kurssi.

e-Sportlinjan opiskelijan kurssit:

C. KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

1. Pelikasvatus (ES1)

Kurssin tavoitteena on tutustua eri e-urheilupeleihin ja pelaamiseen tarvittaviin laitteisiin, oppia yhteistyötä ja yhteishengen luomista.

Keskeiset sisällöt

Henkinen valmennus

Motivaatio

Peliergonomia

Opiskelijan fyysinen ja psyykinen hyvinvointi

Arviointi: Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä S=suoritettu, H=hylätty.

2. Hyvinvointia urheilijan elämään (ES2)

Kurssin tavoitteena on, että e-urheilija saa valmiuksia seuraavista asioista: ruokailu, liikunta, virkistäytymis- ja lepotottumukset sekä arkipäivän velvollisuudet. Nämä yhdessä ylläpitävät terveyttä ja hyvinvointia.

Keskeiset sisällöt

Ravintosuunnittelua

Valintoja terveelliseen elämään

Sosiaalisista taidoista

Ajankäytön suunnittelua

Stressinhallinnasta

Arviointi: Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä S=suoritettu, H=hylätty.

3-5. Pelaamisen kurssit (ES3, ES4, ES5)

Opiskelija harjoittelee valitsemaansa peliä /pelejä ja kehittyy omalla tasollaan valmentajan tukemana.

Arviointi: Kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä S=suoritettu, H=hylätty.

6. E-urheilu nyt (ES6)

Opiskelija tutustuu e-urheilun tuomiin mahdollisuuksiin ja pelin monipuolistamiseen.

Keskeiset sisällöt

Pelaajan brändäys ja oman taidon tuotteistus

Vastapuolen ja oman puolen analysointia

Kurssi toteutetaan vierailijaluentoina ja katsomalla valmiita videoita ja streameja (youtube, yle jne.)

Arviointi: Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä S=suoritettu, H=hylätty.

7. E-urheilu elämäntapana (ES7)

Kurssin tavoitteena pelitaidon lisääminen.

Keskeiset sisällöt

Oman harrastuneisuuden osoittaminen osallistumalla turnauksiin ja tapahtumiin. Kurssi on omatoimikurssi ja edellyttää harjoitus/kisapäiväkirjan pitämistä.

Arviointi: Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä S=suoritettu, H=hylätty.

e-Sportlinjan opiskelija: SUOSITELLAAN VALITSEMAAN SEURAAVIA KURSSEJA:

Katso kurssiesittelyt ja arviointi tästä oppaasta.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS / ÄI

B. VALTAKUNNALLINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (ÄI7)

PSYKOLOGIA / PS

B. VALTAKUNNALLINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

4. Tunteet, psyykkinen hyvinvointi ja mielenterveys (PS4)

LIIKUNTA / LI

B. VALTAKUNNALLINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

3. Terveyttä liikkuen (LI3)

B. VALTAKUNNALLINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

5. Hyvinvointia liikkuen (LI5)

C. KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

9. Harrastuksesta elämäntapa (LI9)

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIikka / AT

C. KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

1. Ohjelmoinnin perusteet (AT1)

OHJEITA VALINTOJEN TEKEMISEEN Iv.2022-2023

1. Opinto-ohjelmaan tulee kuulua seuraavia kursseja:

A. Pakolliset kurssit	47 - 51 kurssia (keltaisella värillä)
B. Syventävät kurssit	väh. 10 kurssia (valtakunnalliset syventävät kurssit sinisellä värillä)
C. Soveltavat kurssit	oman valinnan mukaan (merkitty valkoisella)
YHTEENSÄ vähintään 75 kurssia	

Valitse pakollisia, syventäviä ja soveltavia kursseja siten, että työmäärä on sinulle sopiva.

2. **Tutustu** Sysmän Lukion kurssioppaan **kurssitarjontaan**. Siitä selviää, mitä opetussuunnitelman mukaan lukiossamme on mahdollista opiskella.

Käytä valintojesi tekemisessä **apuna opettajien laatimia ohjeistuksia**, jotka ovat kurssioppaassa oppiaineen esittelyjen yhteydessä. Tarkempia tietoja saat tarvittaessa suoraan aineopettajilta.

3. **Ota** valintoja tehdessäsi **huomioon**:

- Teet valintasi **alustavasti koko lukion ajaksi**, mutta voit tarkistaa niitä vielä myöhemmin.
- Koska ylioppilastutkinnon kokeet perustuvat pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien tietoihin, on hyvä valita syventäviä kursseja riittävä määrä.
- **Matematiikka**: pitkä tai lyhyt oppimäärä.
- **Uskonto tai elämäkatsomustieto**, jos ei kuulu kirkkoon.
- **Kuvataide** ja **musiikki**: valittava KU1 ja MU1, kurseista KU2 ja MU2 valitaan toinen tai molemmat.
- **Teemaopintojen** Tutkiva työskentely teknologia (TO2)-kurssi antaa hyvää pohjaa lukio-opinnoille.
- **e-Sportlinja**: Tutustu kurssiesitteen e-Sportlinjan kursseihin, joita sinun on opiskeltava ja joita suositellaan valittaviksi.

4. Jos valintoihisi tulee muutoksia, rehtori / opinto-ohjaaja keskustelevat asiasta kanssasi. Valintojen pohjalta laaditaan seuraavan lukuvuoden työjärjestys.

OTA HUOMIOON VALINTOJA TEHDESSÄSI:

- KURSSIEN KOKONAISMÄÄRÄ (enemmän kuin 75 kurssia on hyvä olla, jos jotkut kurssit eivät toteudukaan lukioaikana)
- TYÖMÄÄRÄSI
- KESKITTYMINEN TIETTYIHIN OPPIAINEISIIN
- PITÄISIKÖ HUOMOIDA MITÄ ARVOSANAA TAVOITTELET LUKION PÄÄTTÖTODISTUKSEEN ? (oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosanana)
- JOS TIEDÄT JO MITÄ AIOT KIRJOITTA YLIOPPILASTUTKINNOSSA, VALITSE PAKOLLISTEN KURSSIEN LISÄKSI SYVENTÄVIÄ JA SOVELTAVIA KURSSEJA (yo-kokeet laaditaan pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien pohjalta, soveltavat kurssit myös hyödyllisiä)
- MINKÄLAISET VALINTAPERUSTEET OVAT AIKOMAASI JATKOKOULUTUKSEEN?
- OHJAUSTA ANNETAAN!

Täytä lomake erillisten ohjeiden mukaisesti.

Äidinkieli ja kirjallisuus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13		
----------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	--	--

Ruotsin kieli / RUB1-oppimäärä	1	2	3	4	5	6	7	8	9					
Englannin kieli / ENA1-oppimäärä	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11			
Ranskan kieli / RAB2 (lukiossa jatkava kieli)	1	2	3	4	5	6	7	8						
Ranskan kieli / RAB3 (lukiossa alkava kieli)	1	2	3	4	5	6	7	8						
Saksan kieli / SAB2 (lukiossa jatkava kieli)	1	2	3	4	5	6	7	8						
Saksan kieli / SAB3 (lukiossa alkava kieli)	1	2	3	4	5	6	7	8						

Matematiikka, pitkä oppimäärä	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Matematiikka, lyhyt oppimäärä		2	3	4	5	6	7	8	9						

Biologia	1	2	3	4	5	6									
Maantiede	1	2	3	4											
Fysiikka	1	2	3	4	5	6	7	8	9						
Kemia	1	2	3	4	5	6	7								
Filosofia	1	2	3	4											
Psykologia	1	2	3	4	5										
Historia	1	2	3	4	5	6			9	10					
Yhteiskuntaoppi	1	2	3	4			7								
Uskonto /UE tai Uskonto/UO	1	2	3	4	5	6									
Elämäkatsomustieto	1	2	3	4	5	6									
Terveystieto	1	2	3	4											

Liikunta	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10					
Musiikki	1	2	3	4	5	6									
Kuvataide	1	2	3	4	5	6	7								

Opinto-ohjaus	1	2													
---------------	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Luonnontieteellisen tutkimuksen perusteet	1														
Tutkiva työskentely teknologialla	2														
Liikennekasvatus	3														

Kotitalouden lukiodiplomi	1														
Kuvataiteen lukiodiplomi	1														
Käsityön lukiodiplomi	1														
Liikunnan lukiodiplomi	1														
Median lukiodiplomi	1														
Musiikin lukiodiplomi	1														
Tanssin lukiodiplomi	1														
Teatterin lukiodiplomi	1														

Musikaali / Musiikinäytelmä	1														
Nykytaiteen työpaja	1														
Kulttuurikurssi	1														

Kotitalous	1	2													
Käsityö	1	2													
Tieto- ja viestintätekniikka	1														

e-Sport	1	2	3	4	5	6	7								
---------	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--

Pakollisten kurssien lukumäärä _____

Syventävien kurssien lukumäärä _____

Soveltavien kurssien lukumäärä _____

Kursseja yhteensä _____